

Trycksaksexplosionen på 1700-talet

Introduktion för läraren

När Sverige fick sin tryckfrihetsförordning 1766 innebar det att man fick skriva, trycka och sprida nästan vad som helst utan att censureras. Resultatet blev närmast en explosion av olika trycksaker. Friheten kom dock att bli kortvarig, då Gustav III år 1772 införde inskränkningar i tryckfriheten. I den här övningen tittar vi närmare på vad tryckfrihetsförordningen innebar, och om vi kan

se likheter eller skillnader med dagens mediasituation.

Om eleverna inte sedan tidigare är bekanta med vad tryckfrihetsförordningen är, eller om ni vill repetera frågan, kan man läsa kapitel 3 i Mediekompass [Publicistguiden](#). Hos Riksdagen finns våra [grundlagar](#) i sammanfattning, och [tryckfrihetsförordningen](#) i sin helhet.

För en fördjupning om tryckfrihetens utveckling från 1766 finns en fin och pedagogisk genomgång, med mycket extramaterial, hos [Stockholmskällan](#).

Syftet med den här övningen är att ge eleverna förståelse för ett viktigt moment i demokratiseringen av Sverige, och en möjlighet att reflektera över historisk kontinuitet och förändring i mediefrågan.

Läraren avgör om eleverna ska arbeta enskilt eller i grupp, liksom om övningen ska leda till en öppen diskussion eller någon form av presentation eller inlämning.

Moment 1 – Trycksaksexplosionen på 1700-talet: ett sociala medier-fenomen?

Sverige fick sin första tryckfrihetsförordning 1766, under den politiskt stormiga frihetstiden. Resultatet blev att en mängd trycksaker började spridas, allt från pamfletter och broschyrer till tidskrifter. Eleverna läser följande:

- Riksarkivet har en kort text om [Censur i Sverige före tryckfrihetsförordningen](#).
- Kort text om vad man inte fick trycka före 1766 hos [Riksarkivet](#).
- Den korta artikeln [Trycksaksexplosionen](#) hos Riksarkivet.

Moment 2 – Diskutera och presentera

Diskutera, presentera eller gör inlämning med utgångspunkt i följande frågeställning:

- När vi fick tryckfrihet 1766 spreds mängder med trycksaker utan att censureras. Jämför det med mediesituationen i dag, med i synnerhet sociala medier i åtanke. Vilka likheter och skillnader kan man se? Använd gärna någon eller några artiklar från [Statens medieråd](#) om sociala medier som underlag.

Källor och information

Mediekompass Publicistguiden: <http://www.mediekompass.se/skrivarskola/>

Riksdagen om grundlagarna: <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/grundlagarna/>

Tryckfrihetsförordningen: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105

Stockholmskällan:

<https://stockholmskallan.stockholm.se/teman/demokratisering/tryckfrihet/>

Riksarkivet om censur: <https://riksarkivet.se/censur-i-sverige>

Riksarkivet om före 1766: <https://riksarkivet.se/detta-fick-man-inte-trycka>

Riksarkivet om trycksaksexplosionen: <https://riksarkivet.se/trycksaksexplosionen>

Statens medieråd, sökning om sociala medier:

<https://www.statensmedierad.se/sokresultat?query=sociala%20medier>

